

Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae
Rok 21, Nr 1/2017, tom II
Wydział Prawa, Administracji i Zarządzania
Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

**W poszukiwaniu determinant i uwarunkowań
wysokiej efektywności organizacji: teoria i praktyka**

Mirosław Wasilewski¹, Teresa Domańska²

KREDYT HANDLOWY JAKO ŹRÓDŁO FINANSOWANIA DZIAŁALNOŚCI SPÓŁDZIELNI MLECZARSKICH³

Streszczenie: W opracowaniu określono zapotrzebowanie na kredyt handlowy, jako źródła finansowania działalności spółdzielni mleczarskich. Kredyt handlowy stanowi spontaniczne źródło finansowania majątku obrotowego przedsiębiorstwa. Spółdzielnie mleczarskie wykazywały skłonność do samofinansowania działalności gospodarczej. Zarządzający tymi podmiotami nastawieni byli na akumulację funduszy własnych, w celu zapewnienia bezpieczeństwa finansowego w przyszłości.

W wyniku ograniczonego dostępu do kapitału obcego, w strukturze źródeł finansowania dominowały zobowiązania krótkoterminowe. Kredyt handlowy stanowił alternatywne źródło finansowania bieżącej działalności w stosunku do kredytów i pożyczek. Największe znaczenie w strukturze źródeł finansowania krótkoterminowego odgrywały zobowiązania z tytułu dostaw i usług, których udział w strukturze wzrastał. Kredyt handlowy nabierał zatem coraz większego znaczenia w finansowaniu działalności operacyjnej spółdzielni mleczarskich.

Słowa kluczowe: źródła finansowania, fundusz własny, zobowiązania, kredyt handlowy, spółdzielnia mleczarska

Wprowadzenie

Kredyt handlowy dotyczy odroczenia terminu płatności za dostarczone towary i usługi w transakcjach dokonywanych między podmiotami gospodarczymi. Kredyt

¹ Dr hab. Mirosław Wasilewski, prof. nadzw. SGGW, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

² Mgr Teresa Domańska, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

³ Praca naukowa finansowana w ramach środków przyznanych dla uczestników Stacjonarnych Studiów III stopnia na prowadzenie badań naukowych w roku 2014.

handlowy zwany też kredytem kupieckim jest zatem wynikiem sprzedaży z odroczonym terminem płatności w stosunku do daty sprzedaży⁴. Natomiast według Rytka kredyt handlowy jest szczególnym rodzajem inwestycji w relacje i kontakty z partnerami handlowymi⁵. Z jednej strony kredyt handlowy stanowi pożyczkę, której dostawca udziela odbiorcy w wyniku transakcji sprzedaży towarów i usług. Wówczas kredyt handlowy będzie stosowany zamiennie z pojęciem należności z tytułu dostaw i usług, które powstają w momencie sprzedaży wyrobów gotowych, towarów oraz materiałów, za które dostawca nie otrzymał jeszcze zapłaty⁶. Zatem udzielanie kredytu handlowego odbiorcy towarów i usług będzie skutkowało zwiększeniem należności z tytułu dostaw i usług. Odroczenie terminu zapłaty odbiorcy może przyczyniać się do stymulowania popytu, a tym samym powodować zwiększanie przychodów ze sprzedaży. Kredyt handlowy jest uznawany za narzędzie wchodzące w skład pakietu instrumentów wspierających sprzedaż. Wzrastająca konkurencja na rynku powoduje, iż podmioty gospodarcze zaczynają konkurować nie tylko jakością i ceną towarów, ale również warunkami płatności⁷. Przedsiębiorstwo może być również beneficjentem z tytułu otrzymywania odroczonego terminu płatności swoich zobowiązań. Zatem kredyt handlowy będzie krótkoterminowym źródłem finansowania bieżących dostaw towarów, materiałów oraz usług i wówczas będzie stanowił zobowiązanie handlowe odbiorcy⁸. Oznacza to kredytowanie tego przedsiębiorstwa przez dostawców, czyli zasilanie finansowe⁹.

Podmioty, które oferują kredyt handlowy podejmują decyzję inwestycyjną, natomiast jednostki wydłużające termin realizacji płatności w wyniku transakcji zakupu podejmują decyzję finansową¹⁰. Zapotrzebowanie na kredyt handlowy uwarunkowane jest różnymi motywami, m.in. finansowym oraz transakcyjnym. Często odbiorcy dążą do weryfikacji jakości produktów, czy też osiągnięcia określonych korzyści finansowych. Ponadto zapotrzebowanie na kredyt handlowy determinowane jest również specyfiką prowadzonej działalności¹¹. Zawadzka podkreśla, że

---

⁴ D. Wędzki, *Teoria zintegrowanego zarządzania kredytem handlowym w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2000, s. 22.

⁵ P. Rytko, *Zarządzanie kredytem handlowym w małych i średnich przedsiębiorstwach*, Difin, Warszawa 2009, s. 27.

⁶ D. Krzemińska, *Finanse przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań 2005, s. 116.

⁷ J. Folga, *Kredyt kupiecki*, [w:] K. Kreczmańska-Gigol (red.), *Aktywne zarządzanie płynnością finansową przedsiębiorstwa*, Difin, Warszawa 2010, s. 99.

⁸ D. Zawadzka, *Determinanty popytu małych przedsiębiorstw na kredyt handlowy. Identyfikacja i ocena*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2009, s. 13.

⁹ D. Dziawgo, A. Zawadzki, *Finanse przedsiębiorstwa. Istota – narzędzia – zarządzanie*. Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2011, s. 123.

¹⁰ D. Zawadzka, *Ocena wykorzystania kredytu handlowego przez przedsiębiorstwa rolnicze w Polsce*, [w:] H. Zadora, G. Łukasik (red.), *Finanse w niestabilnym otoczeniu – dylematy i wyzwania*, Finanse przedsiębiorstw, Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 107, Katowice 2012, s. 331.

¹¹ D. Zawadzka, *Ocena wykorzystania kredytu handlowego przez przedsiębiorstwa rolnicze w Polsce*, [w:] H. Zadora, G. Łukasik (red.), *Finanse w niestabilnym otoczeniu – dylematy i wyzwania*, Finanse przedsiębiorstw, Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 107, Katowice 2012, s. 331.

wykorzystanie kredytu handlowego jest również wynikiem niedoskonałości rynku¹². Zjawisko to wiąże się z występowaniem asymetrii informacyjnej i kosztów transakcyjnych. Podmioty gospodarcze, które napotykają na ograniczenia w dostępie do zewnętrznych źródeł finansowania, zastępują kapitał pochodzący z instytucji finansowych uzyskanym od dostawców kredytem handlowym.

Zarządzający przedsiębiorstwami nawet w przypadku korzystania głównie ze środków własnych, w wyniku tych działań zmuszeni są do analizy ponoszonych kosztów, choćby kosztów utraconych korzyści (koszt alternatywny). W wyniku korzystania z zewnętrznych źródeł finansowania, w tym również kredytu handlowego, zarządzający podmiotem gospodarczym powinien dokonać odpowiedniej kalkulacji kosztów. W przypadku kredytu handlowego zarządzający powinni podjąć decyzję, czy bardziej opłacalne jest wydłużanie terminu płatności zobowiązań, czy też skorzystanie ze skonta oferowanego przez dostawcę¹³. W następstwie takich działań koszty otrzymanego kredytu handlowego należy odnieść do kosztów kredytu krótkoterminowego, oferowanego przez instytucję finansową. Przedsiębiorstwo powinno przyjąć zatem jedną z dwóch strategii zaciągania kredytu kupieckiego. W przypadku utrzymywania wysokiej płynności finansowej przedsiębiorstwo może przyjąć strategię negocjowania maksymalnych opustów cenowych. Drugą formą strategii zaciągania kredytu handlowego może być negocjowanie maksymalnych terminów płatności¹⁴.

Spółdzielnie mleczarskie, podobnie jak inne podmioty gospodarcze, korzystają z krótkoterminowego finansowania działalności w postaci niskoprocentowanego kredytu handlowego¹⁵. Kredyt ten jest dostępny dla zdecydowanej większości nabywców, którzy dokonują regularnie zakupów. Kredyt handlowy stanowi zatem spontaniczne źródło finansowania majątku obrotowego przedsiębiorstwa i ma zdecydowaną przewagę nad innymi formami zewnętrznego finansowania¹⁶.

Cel i metody badań

Celem opracowania jest określenie skali, struktury i dynamiki wykorzystywania kredytu handlowego jako źródła finansowania działalności spółdzielni mleczarskich. Badaniem objęto 88 spółdzielni mleczarskich, które w latach 2009-2014

---

¹² D. Zawadzka, *Ocena wykorzystania kredytu handlowego przez przedsiębiorstwa rolnicze w Polsce*, [w:] H. Zadora, G. Łukasik (red.), *Finanse w niestabilnym otoczeniu – dylematy i wyzwania*, *Finanse przedsiębiorstw*, *Studia Ekonomiczne*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, nr 107, Katowice 2012, s. 331.

¹³ D. Dziawgo, A. Zawadzki, *Finanse przedsiębiorstwa. Istota - narzędzia – zarządzanie*, *Stowarzyszenie Księgowych w Polsce*, Warszawa 2011, s. 124.

¹⁴ D. Krzemińska, *Finanse przedsiębiorstwa*, *Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej*, Poznań 2005, s. 148.

¹⁵ T. Domańska, *Wybrane elementy polityki kredytu handlowego a wielkość spółdzielni mleczarskich*, *Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego*, *Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej*, nr 110, Warszawa 2015, s. 187.

¹⁶ M. Sierpińska, D. Wędzki, *Zarządzanie płynnością finansową w przedsiębiorstwie*, *Wydawnictwo Naukowe PWN*, Warszawa 1997, s. 251.

nieprzerwanie prowadziły działalność gospodarczą oraz podlegały badaniu¹⁷ i ogłaszaniu sprawozdań finansowych w Monitorze Spółdzielczym B¹⁸. Dane źródłowe zostały pozyskane z jednostkowych, rocznych sprawozdań finansowych spółdzielni mleczarskich, sporządzonych zgodnie z ustawą o rachunkowości¹⁹. Ponadto w celu przeprowadzenia badań założono, iż zakwalifikowane spółdzielnie mleczarskie musiały posiadać zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług na koniec roku. Doboru spółdzielni mleczarskich do badań dokonano w sposób celowy.

Próba badawcza spółdzielni mleczarskich została podzielona na grupy kwartyłowe, według kryterium rosnącej wartości aktywów ogółem. W celu oceny relacji zachodzących między wartością sumy bilansowej, a strukturą źródeł finansowania majątku, spółdzielnie mleczarskie podzielono na trzy grupy. W tabeli 1 zaprezentowano liczebność próby badawczej w podziale na grupy kwartyłowe.

Tabela 1. Liczebność próby badawczej z podziałem na kwartyły

Grupa	Wielkość spółdzielni	Liczba spółdzielni
I grupa	Małe	22
II grupa	Średnie	44
III grupa	Duże	22
Razem	X	88

Źródło: Opracowanie własne.

Do grupy pierwszej zakwalifikowano 22 spółdzielnie mleczarskie, które charakteryzowały się najniższą wartością aktywów ogółem i stanowiły grupę pierwszą, tj. 25% populacji. Druga grupa została podwojona i zakwalifikowano do niej 44 spółdzielnie mleczarskie, które charakteryzowały się przeciętną wartością aktywów ogółem. W trzeciej grupie znalazły się duże spółdzielnie mleczarskie, charakteryzujące się ponadprzeciętną wartością aktywów ogółem i stanowiły trzecią grupę kwartyłową, tj. 25% populacji.

W opracowaniu wykorzystano wskaźniki struktury pasywów spółdzielni mleczarskich, ze szczególnym uwzględnieniem zobowiązań ogółem oraz struktury zobowiązań krótkoterminowych. W opracowaniu dokonano porównania struktury źródeł finansowania w wyodrębnionych grupach spółdzielni mleczarskich w ujęciu statycznym oraz dynamicznym.

¹⁷ Na podstawie art. 88a. § 1. ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo Spółdzielcze, Dz.U. Nr 30 poz. 210, roczne sprawozdania finansowe spółdzielni podlegają badaniu pod względem rzetelności i prawdziwości, (§ 2.) w trybie i według zasad określonych w odrębnych przepisach.

¹⁸ Na podstawie art. 14. ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo Spółdzielcze, Dz.U. Nr 30 poz. 210, organem właściwym do publikowania ogłoszeń spółdzielczych przewidzianych w przepisach prawa jest „Monitor Spółdzielczy”, wydawany przez Krajową Radę Spółdzielczą, z wyjątkiem ogłoszeń zamieszczanych na podstawie odrębnych przepisów w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

¹⁹ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. 1994 Nr 121 poz. 591, z poz. zm.

Wyniki badań

W tabeli 2 przedstawiono wartość aktywów ogółem w spółdzielniach mleczarskich z podziałem na grupy kwartylowe. W grupie małych spółdzielni mleczarskich wartość aktywów ogółem kształtowała się od 4,2 mln zł w 2014 roku do 4,7 mln zł w 2011 roku. Wartość sumy bilansowej w tej grupie spadła o 0,2 mln zł w 2014 roku w stosunku do 2009 roku. Średnia wartość aktywów w grupie małych spółdzielni mleczarskich wyniosła 4,5 mln zł.

W grupie średnich spółdzielni mleczarskich wartość aktywów ogółem kształtowała się na przeciętnym poziomie, który wyniósł 22,6 mln zł. Ponadto w badanym okresie wartość sumy bilansowej w tej grupie wzrosła o 5,7 mln zł w 2014 roku w porównaniu do 2009 roku. Najwyższa wartość aktywów w drugiej grupie wystąpiła w 2013 roku, tj. 25,8 mln zł, natomiast najniższa – 18,8 mln zł w 2009 roku.

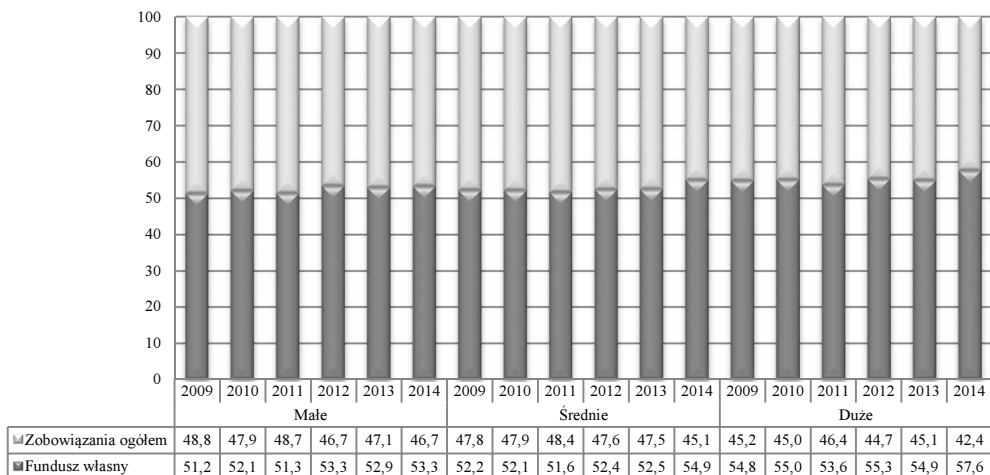
Tabela 2. Wartość aktywów ogółem w spółdzielniach mleczarskich (mln zł)

Pozycja	Lata						Średnio	Zmiana 2014-2009	
	2009	2010	2011	2012	2013	2014		mln zł	(%)
Małe	4,4	4,6	4,7	4,4	4,6	4,2	4,5	-0,2	-5,20
Średnie	18,8	20,7	22,5	23,5	25,8	24,5	22,6	5,7	30,09
Duże	164,4	180,2	207,3	217,9	249,5	250,0	211,5	85,6	52,10
Średnio	51,6	56,5	64,3	67,3	76,4	75,8	65,3	24,2	46,86

Źródło: Opracowanie własne.

W grupie dużych spółdzielni mleczarskich wartość aktywów ogółem wyniosła przeciętnie 211,5 mln zł. W grupie tej wartość aktywów ogółem kształtowała się średnio od 164,4 mln zł w 2009 roku do 250 mln zł w 2014 roku. W trzeciej grupie odnotowano wzrost wartości aktywów ogółem, który wyniósł 85,6 mln zł (tj. o 52,1%) w 2014 roku w porównaniu do 2009 roku. W badanym okresie w całej populacji spółdzielni mleczarskich wystąpił wzrost wartości aktywów ogółem, który wyniósł 24,2 mln zł (tj. o 46,9%) w 2014 roku w porównaniu do 2009 roku. Średnia wartość sumy bilansowej dla całej populacji wyniosła 65,3 mln zł. Duże spółdzielnie mleczarskie, które znalazły się w grupie trzeciej najszybciej zwiększały wartość aktywów ogółem w badanym okresie. Na poprawę sytuacji finansowej tych spółdzielni mogły wpłynąć silne procesy koncentracji w branży. Na rys. 1 przedstawiono strukturę pasywów spółdzielni mleczarskich.

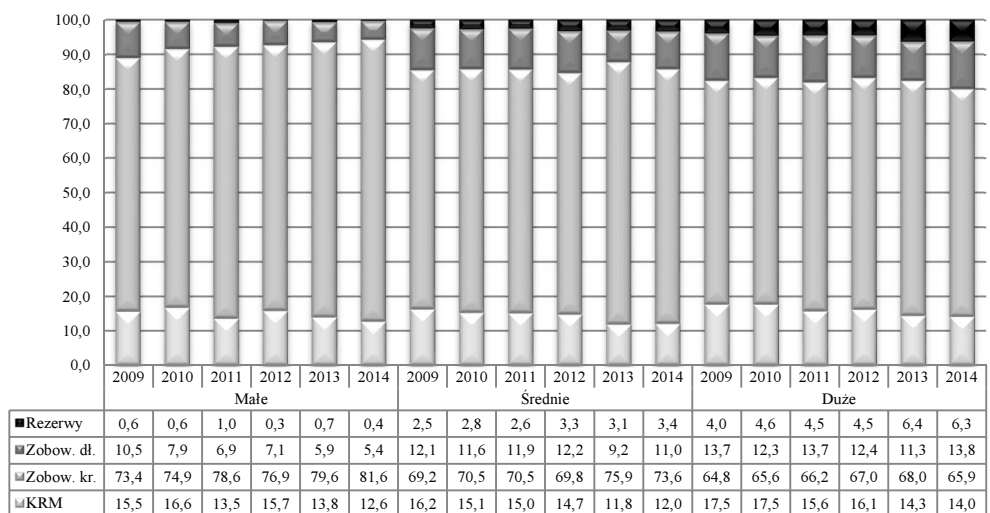
W strukturze pasywów spółdzielni mleczarskich nieznacznie dominowały fundusze własne nad kapitałem obcym. Przeciętny poziom samofinansowania działalności spółdzielni wyniósł 53,4% w analizowanym okresie w całej populacji. Podmioty te charakteryzowały się coraz niższą skłonnością do zadłużania się, ponieważ udział zobowiązań i rezerw na zobowiązania w strukturze źródeł finansowania majątku nieznacznie spadł w badanym okresie.

Rysunek 1. Struktura pasywów spółdzielni mleczarskich (%)

Źródło: Opracowanie własne.

W małych spółdzielniach mleczarskich przeciętny udział funduszy własnych wyniósł 52,3%, natomiast zobowiązań ogółem 47,7%. W drugiej grupie spółdzielni mleczarskich udział funduszy własnych kształtował się od 51,6% w 2011 roku do 54,9% w 2014 roku, natomiast przeciętny udział zobowiązań ogółem w tej grupie spółdzielni wyniósł 47,4%. Duże spółdzielnie mleczarskie w latach 2009-2014 charakteryzowały się przeciętnym udziałem funduszy własnych w strukturze pasywów na poziomie 55,2%. W grupie tej odnotowano najniższy przeciętny udział zobowiązań ogółem w strukturze finansowania majątku (44,8%).

Rysunek 2. Struktura zobowiązań i rezerw na zobowiązania spółdzielni mleczarskich (%)

Źródło: Opracowanie własne.

We wszystkich analizowanych grupach spółdzielni stwierdzono wzrost poziomu wskaźnika udziału funduszy własnych w 2014 roku w stosunku do 2009 roku (o 2,1 pkt% – w pierwszej grupie, o 2,7 pkt% – w grupie drugiej oraz o 2,8 pkt% – w trzeciej grupie). Ponadto w badanych latach wraz ze zwiększaniem posiadanego majątku udział funduszy własnych w strukturze pasywów wzrastał. Mogło to wynikać z większych możliwości dużych spółdzielni mleczarskich do akumulacji funduszu zakładowego oraz zysku netto zasilającego fundusze własne w tych jednostkach.

Na rys. 2 przedstawiono strukturę zobowiązań ogółem spółdzielni mleczarskich. W strukturze kapitału obcego przeważały krótkoterminowe zobowiązania. Najwyższy przeciętny udział zobowiązań krótkoterminowych w strukturze zobowiązań ogółem wystąpił w małych spółdzielniach mleczarskich (77,5%). Podmioty z tej grupy charakteryzowały się również najniższą skłonnością do zadłużania długoterminowego (7,3%).

Grupę drugą spółdzielni mleczarskich charakteryzował średni udział zobowiązań krótkoterminowych w obcych źródłach finansowania, na poziomie 71,6%. W analizowanym okresie w dużych spółdzielniach wystąpił najniższy udział zobowiązań krótkoterminowych, tj. 66,3%. Spółdzielnie z tej grupy charakteryzowały się najwyższą skłonnością do zaciągania zobowiązań długoterminowych. Mogło to być spowodowane tym, że podmioty te ze względu na pozycję rynkową i sytuację finansową posiadały bardzo dobrą zdolność kredytową. Najniższy przeciętny wskaźnik udziału rezerw na zobowiązania odnotowano w małych spółdzielniach mleczarskich (0,6%), natomiast najwyższy w jednostkach dużych (5,1%). Przeciętny udział rozliczeń międzyokresowych w latach 2009-2014 w całej populacji wyniósł 14,9%. Wskaźnik ten kształtował się na stabilnym poziomie. Ponadto we wszystkich badanych grupach spółdzielni stwierdzono nieznaczny spadek wielkości tego wskaźnika.

W tabeli 3 przedstawiono strukturę zobowiązań krótkoterminowych w spółdzielniach mleczarskich. Zgodnie z art. 3, ust. 1, pkt. 22 ustawy o rachunkowości przez zobowiązania krótkoterminowe rozumie się ogół zobowiązań z tytułu dostaw i usług, a także całość lub tę część pozostałych zobowiązań, które stają się wymagalne w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego²⁰. Do zobowiązań krótkoterminowych

---

²⁰ Na podstawie załącznika nr 1 (zakres informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym, o którym mowa w art. 45 ustawy, dla jednostek innych niż banki, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji) do ustawy o rachunkowości, w skład zobowiązań krótkoterminowych wchodzi:

- a) kredyty i pożyczki,
- b) zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych,
- c) inne zobowiązania finansowe,
- d) zobowiązania z tytułu dostaw i usług,
- e) zaliczki otrzymane na dostawy i usługi,
- f) zobowiązania wekslowe,
- g) zobowiązania z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych tytułów publiczno-prawnych,
- h) zobowiązania z tytułu wynagrodzeń,
- i) inne zobowiązania.

Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. 1994 Nr 121 poz. 591, z poz. zm.

spółdzielnie mleczarskie zaliczają również fundusze specjalne, które obejmują zakładowy fundusz świadczeń socjalnych oraz fundusze utworzone z zysku po opodatkowaniu na cele społeczno-samorządowe, np. fundusz do dyspozycji rady nadzorczej oraz fundusz na promocję spółdzielni²¹.

Tabela 3. Struktura zobowiązań krótkoterminowych w spółdzielniach mleczarskich (%)

Wyszczególnienie	Lata					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Małe						
Kredyty i pożyczki	10,9	9,9	7,7	10,9	9,0	13,3
Zobowiązania finansowe	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2
Zobowiązania z tyt. dostaw i usług	58,3	60,9	66,7	59,9	63,3	60,6
Zobowiązania budżetowe	5,9	5,5	4,9	7,0	7,0	5,6
Zobowiązania z tyt. wynagrodzeń	2,7	2,5	2,6	2,3	2,3	2,4
Inne zobowiązania	10,5	9,2	7,8	8,9	7,8	7,8
Fundusze specjalne	11,7	12,0	10,3	11,0	10,5	10,1
Średnie						
Kredyty i pożyczki	10,4	10,1	10,1	10,1	8,6	8,5
Zobowiązania finansowe	0,8	1,3	1,5	1,7	1,4	0,6
Zobowiązania z tyt. dostaw i usług	60,9	64,0	64,6	62,9	66,2	63,6
Zobowiązania budżetowe	5,6	5,4	5,2	6,1	6,1	5,4
Zobowiązania z tyt. wynagrodzeń	3,3	3,0	2,7	2,9	2,8	3,0
Inne zobowiązania	10,3	9,1	8,2	8,1	7,7	9,3
Fundusze specjalne	8,7	7,1	7,7	8,2	7,2	9,6
Duże						
Kredyty i pożyczki	11,8	11,4	9,6	12,8	9,6	15,9
Zobowiązania finansowe	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2
Zobowiązania z tyt. dostaw i usług	66,6	65,7	70,8	65,6	70,8	65,0
Zobowiązania budżetowe	4,8	4,9	4,1	4,5	5,2	4,5
Zobowiązania z tyt. wynagrodzeń	2,5	2,8	2,5	2,5	2,3	2,5
Inne zobowiązania	5,4	6,4	6,3	7,9	6,9	5,3
Fundusze specjalne	8,8	8,6	6,5	6,6	5,0	6,6

Źródło: Opracowanie własne.

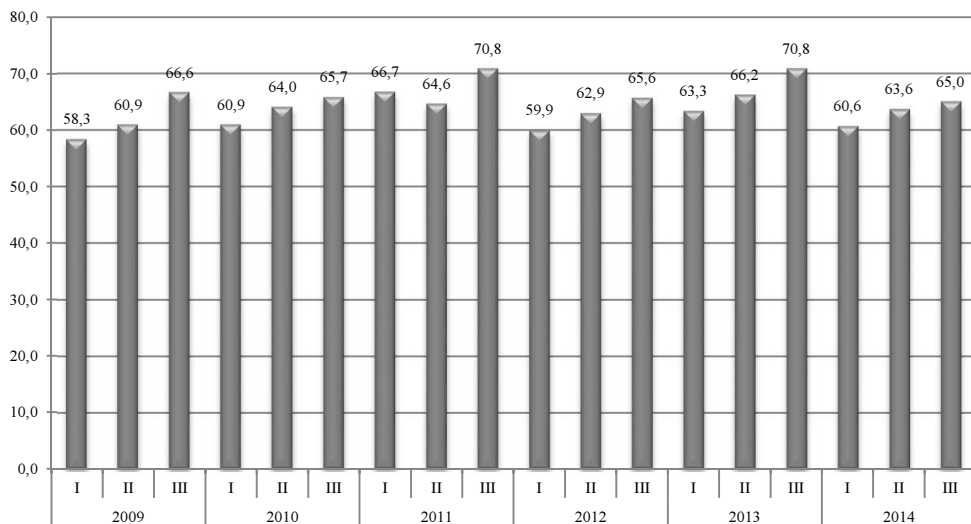
W strukturze zobowiązań krótkoterminowych w spółdzielniach mleczarskich dominujące znaczenie odgrywały zobowiązania z tytułu dostaw i usług. Przeciętny poziom tego wskaźnika w całej populacji w badanych latach wyniósł 64,2% i wzrósł o 1,1 pkt% w 2014 roku w stosunku do 2009 roku. Mogło to oznaczać, że wzrastało znaczenie kredytu handlowego w finansowaniu dostaw w tych podmiotach.

Na rys. 3 zaprezentowano relację zobowiązań z tytułu dostaw i usług do zobowiązań krótkoterminowych spółdzielni mleczarskich. Spółdzielnie zakwalifikowane do pierwszej grupy, utrzymywały udział zobowiązań z tytułu dostaw i usług

²¹ J. Dworniak, *Ekonomiczno-finansowe skutki zmian funduszu udziałowego w spółdzielniach mleczarskich*. Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2010, s. 85.

na najniższym przeciętnym poziomie (61,6%). W analizowanych latach w drugiej grupie spółdzielni wskaźnik ten wyniósł 63,7%, natomiast w trzeciej grupie był na przeciętnym poziomie – 67,4%. Należy podkreślić, że największy udział zobowiązań z tytułu dostaw i usług w zobowiązaniach krótkoterminowych stwierdzono w największych spółdzielniach mleczarskich.

Rysunek 3. Udział zobowiązań z tytułu dostaw i usług w zobowiązaniach krótkoterminowych spółdzielni mleczarskich (%).

Źródło: Opracowanie własne.

W grupie małych i dużych spółdzielni udział zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek charakteryzowała dodatnia dynamika w 2014 roku w stosunku do 2009 roku. Natomiast w grupie średnich spółdzielni mleczarskich wielkość tego wskaźnika charakteryzowała się tendencją malejącą w analizowanych latach. Największy udział kredytów i pożyczek w strukturze kapitałów obcych krótkoterminowych odnotowano w największych spółdzielniach mleczarskich (11,9%).

Udział zobowiązań finansowych stanowił nieznaczną część w strukturze kapitałów obcych, tj. średnio od 0,1% do 1,2%. Wskaźnik udziału zobowiązań budżetowych malał wraz ze wzrostem posiadanego majątku przez spółdzielnie mleczarskie. Natomiast przeciętny udział zobowiązań z tytułu wynagrodzeń w badanych latach kształtował się na stabilnym poziomie, tj. od 2,5% do 3%. Należy również podkreślić, iż w latach 2009-2014 udział pozostałych zobowiązań w strukturze zobowiązań krótkoterminowych we wszystkich badanych grupach charakteryzowała ujemna dynamika. Przewidywany udział funduszy specjalnych w zobowiązaniach krótkoterminowych w analizowanym okresie w całej populacji wyniósł 8,7%. Najwyższy poziom tego wskaźnika odnotowano w małych spółdzielniach mleczarskich, tj. 10,9%, natomiast najniższy w dużych podmiotach (7%).

Wnioski

W opracowaniu określono zapotrzebowanie na kredyt handlowy jako źródła finansowania działalności spółdzielni mleczarskich. Przeprowadzone badania umożliwiły sformułowanie następujących wniosków:

1. Spółdzielnie mleczarskie wykazywały skłonność do samofinansowania działalności gospodarczej. Zarządzający spółdzielniami zwiększali udział funduszy własnych w strukturze pasywów wraz ze wzrostem ich majątku. We wszystkich grupach spółdzielni w analizowanym okresie stwierdzono wzrost poziomu tego wskaźnika, co mogło być spowodowane niekorzystną koniunkturą na rynku oraz pogarszającą się sytuacją finansową, zwłaszcza małych spółdzielni. Zarządzający tymi podmiotami mieli ograniczony dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania, dlatego też zwiększali udział funduszy własnych w strukturze pasywów. Natomiast w latach lepszej koniunktury zarządzający, zwłaszcza dużymi spółdzielniami mleczarskimi, nastawieni byli na akumulację funduszy własnych, w celu zapewnienia bezpieczeństwa finansowego w przyszłości. Akumulacja tych funduszy możliwa jest dzięki zatrzymywaniu wypracowanego zysku.
2. Małe i średnie spółdzielnie mleczarskie zmniejszały udział zobowiązań długoterminowych w strukturze pasywów. Mogło to być wynikiem napotykania przez te podmioty ograniczeń w dostępie do kapitału obcego z instytucji finansowych. Dlatego w strukturze kapitału obcego dominowały zobowiązania krótkoterminowe. Kapitał obcy, w postaci kredytów i pożyczek, zastępowany był źródłem finansowania uzyskanym od dostawców w drodze kredytu handlowego. Zapotrzebowanie na kapitał spółdzielni mleczarskich zależy w głównej mierze od specyfiki ich działalności oraz ryzyka operacyjnego.
3. Spółdzielnie mleczarskie w niewielkim stopniu wykorzystywały kredyty i pożyczki krótkoterminowe do finansowania bieżącej działalności gospodarczej. Największe znaczenie w strukturze źródeł finansowania krótkoterminowego odgrywały zobowiązania z tytułu dostaw i usług. Wraz ze zwiększeniem majątku spółdzielni mleczarskich malał udział zobowiązań krótkoterminowych w kapitałach obcych. Natomiast wskaźnik udziału zobowiązań z tytułu dostaw i usług w zobowiązaniach krótkoterminowych zwiększał się wraz ze wzrostem aktywów w spółdzielniach mleczarskich.

Bibliografia

- Domańska T., *Wybrane elementy polityki kredytu handlowego a wielkość spółdzielni mleczarskich*, Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, *Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej*, nr 110, Warszawa 2015.
- Dworniak J., *Ekonomiczno-finansowe skutki zmian funduszu udziałowego w spółdzielniach mleczarskich*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2010.
- Dziawgo D., Zawadzki A., *Finanse przedsiębiorstwa, Istota – narzędzia – zarządzanie*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2011.
- Folga J., *Kredyt kupiecki*, [w:] Kreczmańska-Gigol K. (red.), *Aktywne zarządzanie płynnością finansową przedsiębiorstwa*, Difin, Warszawa 2010.

- Krzemińska D., *Finanse przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań 2005.
- Rytko P., *Zarządzanie kredytem handlowym w małych i średnich przedsiębiorstwach*, Difin, Warszawa 2009.
- Sierpińska M., Wędzki D., *Zarządzanie płynnością finansową w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997.
- Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo Spółdzielcze, Dz.U. Nr 30 poz. 210.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości Dz.U. 1994 Nr 121 poz. 591, z poz. zm.
- Wędzki D., *Teoria zintegrowanego zarządzania kredytem handlowym w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2000.
- Zawadzka D., *Determinanty popytu małych przedsiębiorstw na kredyt handlowy. Identyfikacja i ocena*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2009.
- Zawadzka D., *Ocena wykorzystania kredytu handlowego przez przedsiębiorstwa rolnicze w Polsce*, [w:] Zadora H., Łukasik G. (red.), *Finanse w niestabilnym otoczeniu – dylematy i wyzwania*. Finanse przedsiębiorstw, Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 107, Katowice 2012.

Abstract

Trade credit as a source of business financing of dairy cooperatives

The paper presents demand for a trade credit as a source of business financing of dairy cooperatives. The trade credit is a kind of spontaneous source of financing of current assets of a company. The dairy cooperatives have a tendency to self-financing their business. The managers of those dairy cooperatives are oriented to accumulate own funds to provide financial security in the future.

As a result of limited access to foreign capital, the structure of financing sources is dominated by short-term liabilities. The trade credit is alternative source of financing of the current operations in comparison with credits and loans. The most important in the structure of sources of financing are short-term liabilities of supplies and services, rate of which increases in the structure. Therefore the trade credit becomes more and more important in financing of the current operations in dairy cooperatives.

Keywords: sources of financing, shareholders' equity, liabilities, trade credit, dairy cooperatives